

НАПРАВЛЕННЯ ТА УМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ КОРЕКЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ЗОШ

У статті на основі проведеного дослідження серед учителів Одеської та Миколаївської областей визначено напрямки корекційно-оздоровчої роботи, які на думку учителів є найбільш значущі для корекції наявних відхилень у розвитку та стані учнів початкових класів, висвітлено отримані дані відносно стану здоров'я сучасних школярів початкової школи вищезазначених областей. Проаналізовано умови досягнення ефективності корекційно-оздоровчої роботи зі школярами молодшого шкільного віку.

Ключові слова: корекційно-оздоровча робота, учитель, учень початкової школи.

Увага суспільства і держави на сьогодні спрямовані на вирішення проблем збереження і зміцнення здоров'я українців. Сучасні реалії стану здоров'я дітей та молоді спонукають до пошуку шляхів кардинального рішення проблем оздоровлення і фізичного розвитку, розробки педагогічних технологій оздоровчого впливу на дитину в процесі її навчання. Суттєву роль в реалізації цього завдання покладено на систему освіти, відведено вчителям, які формують культурний та здоровозбережувальний світогляд у підростаючого покоління. Державні вимоги щодо сучасної підготовки вчителів в напрямку збереження та зміцнення здоров'я визначено в Законах України «Про вищу освіту», «Про охорону здоров'я», «Про фізичну культуру і спорт», «Національній стратегії розвитку освіти на 2012-21 роки в Україні», Концепції «Здоров'я нації через освіту».

Проблема здоров'я учня початкової школи є предметом уваги багатьох вчених. Її загострення обумовлено низким рівнем здоров'я дітей, які поступають до школи (З.Митник, Ю.Мартинюк, М.Солопчук, О.Дубогай ін.), відсутністю корекційно-оздоровчих програм навчання, неналежним медичним контролем за станом здоров'я дітей в процесі навчання (Н.Кумаріна, Л.Сущенко). Проблема організації здоровозбережувальних умов навчання спонукає до дослідження професійної діяльності вчителя фізичної культури, якості та змісту підготовки майбутніх педагогів галузі фізичної культури до реалізації оздоровчих технологій в ЗОШ. Проблемою підготовки вчителів фізичної культури до здоровозбережувальної діяльності висвітлювали Є.Вільчковський, В.Горащук, О.Дубогай, П.Джуринський, Л.Іванова. Розробкою та експериментальним обґрунтуванням системи комплексної теоретико-практичної підготовки учителів фізичної культури до здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи займалися Я.Ніфака, Л.Іванова.

Проблеми поліпшення здоров'я школярів намагаються вирішити шляхом уведення нових розділів у навчальні предмети, які спрямовані на основи здоров'я («Основи здоров'я і фізична культура»), збільшення кількості навчальних годин на фізичне виховання і фізичну активність дітей (до 3 годин на

тиждень). Але ці заходи не передбачають підвищення ефективності корекційно-оздоровчого компонента під час викладання фізичної культури як навчальної дисципліни в загальноосвітній школі. Корекція наявних відхилень у розвитку та стані здоров'я школярів вимагає високого рівня професійної підготовленості вчителя фізичної культури, вчителя початкового навчання саме до корекційно-оздоровчої роботи. Учителі, які працюють в початковій школі, на свій розсуд визначають пріоритетні напрямки корекційно-оздоровчої роботи (рекреаційно-оздоровча, психолого-педагогічна, логопедична та ін.), умови її проведення, потребу учня в такій роботі.

Метою даної статті є визначення найбільш актуальних напрямків корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах ЗОШ, умов активізації корекційно-оздоровчої роботи та готовності учителів фізичної культури і вчителів початкового навчання до надання корекційно-оздоровчих послуг учням молодшого шкільного віку в процесі шкільного навчання.

Задля досягнення мети було організовано анкетування, опитування та тестування учителів початкових класів, учителів фізичного виховання та учителів груп подовженого дня, які працюють в початковій школі. Основний масив досліджуваних склали педагоги шкіл м. Одеси і Одеської області з різним досвідом роботи та педагогічною спеціальністю. В експериментальному дослідженні були задіяні вчителі м. Миколаєва та Миколаївської області. До складу досліджуваних увійшли в основному вчителі фізичної культури і початкових класів (86%). Залучення вчителів інших спеціальностей до дослідження пов'язано з тим, що, по-перше у деяких загальноосвітніх школах, особливо в сільській місцевості, уроки фізичної культури проводять не фахівці фізичного виховання, а педагогічні працівники інших фахів; по-друге, корекційно-оздоровча робота як компонент професійної діяльності учителя ЗОШ повинна реалізуватися не лише в урочній формі, а й позакласній роботі, яку проводять педагоги різних фахів; по-третє, порівняння отриманих даних дають змогу краще зрозуміти різницю в розумінні та підходах до корекційної оздоровчої роботи спеціалістів різного

напрямку педагогічної діяльності. Загальна кількість обстежуваних педагогів-практиків складала 162 особи.

Задля досягнення об'єктивності в результатах до обстеження були залучені педагоги не лише з різною

педагогічною спеціальністю, а і різним досвідом професійної педагогічної діяльності. Дані, одержані за допомогою анкетування певним чином характеризують вибірку обстежених педагогів представлені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Склад вибірки педагогів-практиків, що брали участь у дослідженні

Рівень освіти	Педагог. стаж	Фахова спеціалізація педагогів						Загальна кількість	
		Початкова освіта		Фізичне виховання		Інші фахівці			
		абс	%	абс	%	абс	%	абс	%
Вища педагогічна	До 5 років	14	8,7	27	16,7	15	9,3	56	34,7
	Від 5 до 10 років	20	12,3	36	22,3	7	4,3	63	38,9
	Більш 10 років	19	11,7	24	14,8	-	-	43	26,4
Усього		53	32,7	87	53,8	22	13,6	162	100

З наведених у таблиці даних випливає, що вибірка обстежених учителів різноманітна і відбиває розбіжності, що обумовлюються педагогічним стажем та спеціалізацією вчителя. Як бачимо, серед учителів, що брали участь в обстеженні, загальне число працюючих зі стажем до 5 років склало 56 осіб або 34,7%; від 5 до 10 років – 63 особи або майже 40%; понад 10 років педагогічного стажу в школі мають четверть опитаних учителів – 43 особи.

Учителі з досвідом роботи біля 5 років складають близько 70%, що дозволяє очікувати упевненого виконання як професійних завдань, пов'язаних з виконанням навчальної програми, так і діяльності, що пов'язана з корекційно-оздоровчою роботою. Молоді педагоги зі стажем менше 5 років представлені в достатній кількості (30%), що дає змогу прослідкувати динаміку відношення до корекційно-оздоровчого напряму роботи у педагогів «різних поколінь», які працюють з молодшими школярами.

За спеціалізацією вибірка вчителів поділялась таким чином: фахівців з початкової освіти було 53 особи або 33 %, учителів фізичної культури – 87 осіб або 54 %; решту досліджуваних склали вчителі інших спеціальностей – біля 14%.

Отже, характеристика вибірки обстежуваних вчителів за фаховою спеціалізацією дозволяла виявити розуміння значущості та особливості відношення до корекційно-оздоровчої роботи учителів початкових класів і вчителів фізичної культури, визначити, які педагогічні напрямки корекційної оздоровчої роботи в початковій школі вважаються більш ефективними фахівцями різної спеціалізації та бачення умов активізації корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах ЗОШ.

У ході проведеного дослідження вчителям було запропоновано визначитись у таких питаннях:

- оцінити стан здоров'я сучасних школярів початкової ланки ЗОШ;

- визначити напрямки корекційно-педагогічної ро-

боти, найбільш значущі для корекції наявних відхилень в розвитку та стані школярів початкових класів;

- виділити умови ефективної корекційно-оздоровчої роботи зі школярами початкових класів (форми роботи, взаємодія вчитель-батьки, кількість занять).

Відповідаючи на запитання анкети, педагог висловлював суб'єктивну думку відносно актуальності і необхідності проведення певного напряму корекційно-оздоровчої роботи зі школярами молодшого шкільного віку, умов реалізації корекційно-оздоровчого спрямування та особистої підготовленості до цієї роботи.

Аналізуючи відповіді вчителів початкової школи, зазначимо, що учителі міських шкіл в 61,5% помічають погіршення в стані здоров'я учнів початкових класів за останні роки, тоді як в сільській місцевості цей показник становить 45,4%. Викладачі початкових класів, які мають педагогічний стаж роботи близько 5 років, вважають, що учні з порушеннями психофізичного розвитку складають 68,2%, а молоді вчителі (стаж до 5 років) лише в 50% випадків відзначили погіршення у стані здоров'я і психоемоційної сфери учнів початкових класів. Найчастішою причиною відхилень здоров'я школярів учителі називали наявність соматичних порушень (до 30%), на другому місці були сенсорні порушення (до 20%), третє місце посіли різні порушення постави (16-18%), останнє місце за показниками відхилень в стані молодших школярів займають психоемоційні порушення в учнів.

На питання стосовно психофізичного стану сучасних учнів початкових класів учителя фізичної культури відповідали таким чином:

- погіршення в стані здоров'я і фізичного розвитку дітей, що приходять до школи і учнів початкових класів, засвідчили біля 80% викладачів фізичного виховання, причому цей показник високий і в міських, і в сільських школах;

- найбільш поширеними причинами порушень здоров'я молодших школярів учителі фізичного виховання незалежно від стажу роботи називають часті

захворювання дітей і наявність соматичних відхилень (до 60%), психоемоційні порушення та вади постави, на думку учителів фізичного виховання, посідають по 15% на кожне порушення.

Аналіз результатів відповідей учителів початкових класів і учителів фізичної культури дозволяє констатувати, що більше половини сучасного контингенту школярів початкової школи мають певні порушення, внаслідок чого вони потребують корекційно-оздоровчого втручання в процесі шкільного навчання.

Обробка даних стосовно напрямків корекційно-педагогічної роботи з учнями молодших класів показала, що найбільш значущим напрямком учителя початкових класів вважають психолого-педагогічний, причому вчителі міських шкіл та молоді вчителі вважають за необхідне психолого-педагогічну корекцію у 17-18% випадків. Учителі початкових класів з досвідом близько 10 років вважають її доречною лише в 10% випадків. Потребу в логопедичній корекції відзначають 13% молодих учителів (стаж до 5 років), тоді як досвідчені педагоги необхідність цієї роботи оцінюють лише у 8%.

Учителі фізичної культури у 98% випадків пріоритетною в початкових класах вважають корекційно-оздоровчу роботу засобами фізичного виховання. Фахівці фізичної культури, незалежно від стажу роботи, визнають, що для ефективності корекційно-оздоровчої роботи її повинні проводити вчителі фізичної культури та вчителі початкового навчання в урочний та позаурочний час.

Таке визнання значущості корекційної оздоровчої роботи для учнів молодших класів і розуміння професійної відповідальності за її якість свідчить, на нашу думку, про готовність учителів фізичної культури до її реалізації зі школярами в усіх формах шкільної роботи.

Учителями початкової школи, не дивлячись на поганий рівень здоров'я учнів молодших класів, потреба в корекційно-оздоровчій роботі засобами фізичного виховання оцінюється дуже низько, в середньому в 4-5% серед учителів міських шкіл, а в сільській місцевості – в 1%. Найбільш пріоритетною учителі початкових класів вважають психолого-педагогічну та логопедичну роботу зі школярами. Така неувага з боку учителів початкової школи до фізкультурно-оздоровчої роботи, на нашу думку, є показником нерозуміння необхідності і важливості цього напрямку роботи як засобу виправлення наявних порушень в показниках здоров'я учнів в умовах шкільного навчання. Цікавими є дані, отримані відносно умов досягнення ефективності корекційно-оздоровчої роботи. Лише 12% учителів початкового навчання вважають, що цей напрям педагогічної діяльності повинен реалізуватися в урочній формі роботи з учнями; 53% вважають, що

корекційно-оздоровча робота повинна проводитися в позашкільних умовах, в родині; решта учителів початкової школи вказують на бажаність її реалізації в позаурочній формі.

Учителі фізичної культури, незалежно від стажу роботи, одноставно вважають, що корекційно-оздоровчу роботу перш за все доцільно планувати в межах предмету «Основи здоров'я та фізична культура». Вони зазначають, що проводити її повинен учитель фізичного виховання або учитель початкових класів для забезпечення її ефективності. Вчителі початкової школи демонструють інше розуміння готовності до цього виду роботи. 95% учителів початкових класів також вважають, що корекційно-оздоровчу роботу доречно планувати на «фізичній культурі» і тому відповідальність за її ефективність покладається на учителя фізичної культури (50%), на учителя фізичної культури і батьків учня (19%), на учителів фізичної культури і початкових класів (15%), на «спеціалістів», «реабілітологів» тощо – 16%.

Відтак, досліджуючи актуальні напрямки корекційної оздоровчої роботи в початкових класах ЗОШ, умови їх активізації та готовності учителів до надання корекційно-оздоровчих послуг учням молодшого шкільного віку в процесі шкільного навчання, ми дійшли таких висновків:

- отримані дані вказують, що стан здоров'я учнів початкової школи Одеської та Миколаївської області не відрізняється від аналогічного показнику інших регіонів країни і на необхідність проведення корекційно-оздоровчої роботи з молодшими школярами ЗОШ в умовах шкільного навчання;

- учителі початкових класів різних спеціальностей вказують на необхідність надання різнобічної корекційно-оздоровчої допомоги сучасним школярам, основними напрямками корекційно-оздоровчої допомоги визнаються фізкультурно-оздоровча та психолого-педагогічна робота;

- відносно умов реалізації корекційно-оздоровчої роботи в початкових класах ЗОШ думки розділились: учителі фізичної культури вважають, що її необхідно проводити в першу чергу в процесі шкільного навчання і відповідальні за неї усі фахівці, які працюють в початковій школі, а вчителі початкового навчання в більшості пріоритетним вважають позакласні та позашкільні умови реалізації корекційно-оздоровчої роботи.

Перспективу подальших наукових досліджень вибачаємо у визначенні педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури як координаторів корекційно-оздоровчого направлення роботи з учнями молодших класів ЗОШ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вільчковський Е.С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002: Збірник наук. Праць до 10-річчя АПН України. – Харків: ОВС, 2002. – С. 301-309.

2. Джуринський П.Б. Реалізація експериментальної моделі з підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності / П.Б.Джуринський// Наука і освіта. -2013.- №2.- С.147-151.

3.Іванова Л.І., Сущенко Л.П. Фізкультурно-оздоровча робота як пріоритетний напрям фізичного виховання у школі // Сучасні технології навчання в початковій освіті: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (13-14 квітня, 2006). – К.: КМПУ імені П.Д.Грінченка, 2006. – С. 49-51.

4.Іванова Л.І Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями

загальноосвітніх навчальних закладів: Автореф. Дис. канд.пед. наук: 13.00.04. / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. –К., 2007. – 21 с.

5.Коррекционная педагогика в начальном образовании: Учеб.пособие / Г.Ф.Кумарина, М.Э.Вайнер, Ю.Н.Вьюнкова и др.; Под ред. Г.Ф.Кумариной. –М.: Издат. центр «Академия», 2003. – 320 с.

REFERENCES

1. Vilchkovskii E.S. Professional orientation of training physical education specialists / E.S. Vilchkovskii // Development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine 1992-2002: Collection of scientific papers to 10th anniversary of APS of Ukraine. – Kharkiv: OVS, 2002. - P. 301-309.

2. Dzchurinskii P.B. Realization of experimental model for training future physical culture teachers to health-recreational professional activity / P.B.Dzchurinskii // Science and education. – 2013. – №2. – P.147-151.

3. Ivanova L.I., Suschenko L.P. Physical recreational activity as a priority direction of physical training at school / L.I. Ivanova // Modern teaching techniques at preparatory

school: Materials of All-Ukrainian scientific and practical conference (13-14th of April, 2006). – K.: KMPU imeni P.D.Grinchenska, 2006. – P. 49-51.

4. Ivaniva L.I. Training future physical culture teachers for physical and recreational activity with pupils of secondary schools: thesis of cand. of ped. sciences: 13.00.04 / L.I. Ivanina / National pedagogical university named after M.P.Dragomanov. – K., 2007. – 21 p.

5. Correctional pedagogy at preparatory school: Textbook / G.F.Kumarina, M.E.Vainer, Y.N.Vynkova etc; edited by G.F.Kumarina. – M.: Publishing center “Akademiya”, 2003. – 320 p.

С. В. Токарева

НАПРАВЛЕНИЯ И УСЛОВИЯ АКТИВИЗАЦИИ КОРРЕКЦИОННО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ ООШ

В статье на основе проведенных исследований среди учителей Одесской и Николаевской областей определены направления коррекционно-оздоровительной работы, которые по мнению учителей являются наиболее значимыми для коррекции имеющихся отклонений в развитии и состоянии учащихся начальных классов, освещены полученные данные по состоянию здоровья современных учащихся младшего школьного возраста вышеуказанных областей. Проанализированы условия достижения эффективности в коррекционно-оздоровительной работе с учащимися младшего школьного возраста.

Ключевые слова: коррекционно-оздоровительная работа, учитель, учащийся начальных классов.

S. V. Tokareva

DIRECTIONS AND CONDITIONS OF ACTIVIZATION OF CORRECTION AND RECREATIONAL ACTIVITIES AT ELEMENTARY SCHOOL

The article presents the results of research on definition of the most actual areas of correctional and health activities in the initial classes of general education schools, conditions of their activation and readiness of Physical Education and Elementary Education teachers to their carrying out with pupils of younger school age in the conditions of school training. Over 160 Physical Education teachers, Elementary Education teachers and teachers of day-care centers of elementary school of Odessa and Nikolayev regions took part in the research. The following items are illustrated in the article: the obtained data on the health state of younger school age modern pupils of the abovementioned regions, the areas of correctional and educational work, which, according to teachers opinion, are the most significant for correction of available deviations in growth and condition of elementary school pupils. Pedagogical conditions of effective correctional and health activities with elementary school pupils have been analyzed. The obtained data testify the necessity for carrying out correctional and health activities with elementary school pupils. According to teachers opinion, the most significant areas of correctional and health activities with elementary school pupils are sport and health area and psychology and education area. Concerning the realization of correctional and health activities conditions teachers opinions were different. Physical Education teachers indicate the necessity of their carrying out as a lesson and readiness for this type of work. Elementary Education teachers consider that priority forms of correctional and health activities realization are out-of-class and out-of-school forms, and allocate responsibilities for its efficiency to the Physical Education teacher and parents.

Keywords: correctional and recreational activities, teacher, pupil of elementary school.

Подано до редакції 11.04.14